

Fridrich Bridel

(1619–1680)

358

KNIHA
TEXTU

CO BŮH? ČLOVĚK?

Co Bůh? Člověk?

Kdokolivěk?

Co já? Co ty?

Bože svatý?

Já hřích, pych, lest:

tys sláva, čest.

Já hnis, vřed, puch:

tys čistý duch.

Tak jak mohu,
o mém Bohu
zpívám, vzdychám
i pospíchám,
k nohám padám,
chvály skládám,
jak i první,
tak v poslední
okamžení.

Co jest Bůh?

Duše odpočínutí.

Jaký boj? jaké hnutí
mně vstupují na myšlení?
mám-li snad zahynouti?
čiji mdlé mé přirození:¹⁾

1) přirození tělo

což to? věc velmi rychlá,
aneb jestli náké zdání,
rostou mně jakás křídla:
strojí se všecko k litání.

Zdá mi se, že k vysoku
již se nad planéty beru,
odtud jen na poskoku
z země se k nebi poberu:
ňáký mě oheň živí,
kostí vnitřnosti protírá,
oheň, div, než bez dříví,
i tělo, i duši zžírám.

Takliž mne obnovuješ?
srdce mé, mozek, mé žíly,
Bože, si zhotovuješ,
oheň ten mě mdlí i sílí:
z světa, z toho oudolí,
k sobě mne, můj Bože, voláš,
kde všecko stůně, bolí,
když tak v vnitřnostech plápoláš.

Nemeškej, neprodlívej,
srdce mé již jest hotové,
nejsem zpozdilý,²⁾ línej,
srdce rychlé, srdce nové:
znám tvůj hlas, jenž mě volá,
a z volání se raduji,
láskou srdce plápolá,
s tebou se smluvit zpěčuji.³⁾

Tvůj blesk, tvá všemohoucnost,
moc, síla, trůn nad nebesy,
světlo, záře, velebnost
mě velmi straší a děsí:

2) zpozdilý liknavý – 3) zpěčuji se usiluji

359

FRIDRICH
BRIDEL

a samého mě mrzí
má mrzkost, hrůza, ohavnost:
duše skropená slzy,
tělo má svou zlost, ničemnost.

Promluví, an jsem popel,
k tobě, Bohu nejvyššímu,
hnis, bláto, země trupl,⁴⁾
což řekneš mně nejnižšímu?
Co jsem já? co, Bože, ty?
bych se před tebou ohrozil,
tys Bůh velký, Bůh svatý,
s tebou rozmlouval, tě prosil?

Co jsem já, abych užil
užíváním mého Boha?
Já jsem, abych se ssoužil,
jednom neřest, bída mnohá.
Já jsem prach, truple hlíny
ten rod⁵⁾ můj, to pokolení,
odtud⁶⁾ prvorozený,
odtud jsme lidé smrtedlní.

Smím-li já, z hlíny hrstka,
jednom⁷⁾ před tebou pisknouti,
prášek neb prášku částka,
nětco se snad podřeknouti?
Ach, Bože můj, co jsi ty?
co jsem já? malý červíček,
kyž jsem hlasem chvály tvý!
Jsem, pravím, špatný⁸⁾ človíček.

Já jsem dejm, vítr, pára,
z semena spolu smíšený,⁹⁾

4) *trupl* hrouda – 5) *ten rod* tj. lidstvo – 6) *odtud* tj. z hlíny – 7) *jednom* jenom – 8) *špatný* nepatrný – 9) *z semena...* *smíšený* smysl: dým, vítr, pára smíšené dohromady z (mužského) semene (obrazně: pomíjivé tělo)

krátký den, a dnův čára,
zrozen jsem z života¹⁰⁾ ženy:
tys propast, z nížto všeho
všech všudy věcí zrození,
rod¹¹⁾ jednoho každého,
život první i poslední.

Já jsem pařez, mech shnilý,
všecken tvrdý a zdubělý,
z hlíny ruce slepily
mě tvé, tupý, neumělý:
tys pevnost hlubokosti,
podpora jsi země svatá,
duch světa od věčnosti,
všech všudy věcí podstata.

Kapka rosy tekoucí,
krůpěje ranní, jedinká,
prázdný ořech padoucí,
pomíjející bublinka:
tys pak slunce bez rána,
mou nádobu naplňuješ,
jenž tebou bývá plná,
s ní se sám obveseluješ.

Já jsem vejražek pletli,¹²⁾
z štavy květ jsem mladý polní,
můj život velmi rychlý,
k hrobu mně brzy zazvoní:
ty pak kuješ kamínek
z hnisu, z rosy a z krůpěje,
duši drahý prstýnek,
můj se rod odtud sem leje.

Já popel, prach a bláto,
trupl země a hnůj shnilý,

10) z *života* z břicha – 11) *rod* narození – 12) *vejražek pletli* pletle, ruda kropená měděnými zrnky („vejražek pletli“: měděné zrnko, které jako by se vyrazilo z rudy)

ty sem přidáváš zlato,
činíš můj nástroj spanilý:
co jsi, ó Bože svatý?
coť mám před tebou říknouti?
Tvou jsem, ach, láskou jatý!
Smím-li jen k tobě vzdechnouti?

Já jsem bída neřestí,
chudoba, samé žebrání:
tys poklad, pouhé štěstí,
všeho dobrého oplejvání:
tys původ všeho dobrého,
tys poklad velmi podivný.
Já kořen všeho zlého,
mrzký, nestálý, pochybný.

Co teď, co budoucího,
ty jsi všeho povědomý,
já jsem srdce tupýho,
sám svého nepovědomý.
Tys smysl, rada všeho,
neomylná prozřetelnost:
já pak pychu zlostného
všecka všudy ošemetnost.

Tys propasti dno, svršek,
já nejmenší krůpějička:
ty jsi slunce okršlek,
já jeho malá jiskřička:
ty jsi květu samý květ,
já jsem jen pejří polední,
rosy's rosa, nový's svět,
já pak bublínka večerní.

Já mlha, mráz, kruh ledu,
tys radosti neskončenost,
náchylný¹³⁾ k bídám, k pádu,

13) *náchylný* doplní: já jsem

tys pak pevná trvánlivost.
Já jsem kroužek bolesti,
ty jsi stalostalá pevnost,
já jsem kolo žalosti,
ty jsi neskončená radost.

Já kvílení, bublání,
tys zpěv, zvuk, pěkné varhany,
toužení, naříkání,
pronikáš na všechny strany:
tys světlem, já temnosti,
já bláto, a tys čistota:
tys milost, já tesknosti,
tys bezpečnost, a já psota.

Ty jsi sladkost, a já jed,
tys lahodný, já kyselý;
já žluč, hořkost, a tys med,
já smutný, a tys veselý:
já nemoc, tys zhojení,
já zimnice, tys uzdravení:
já hřích, ty odpuštění,
já nepravost, tys spasení.

Já škaredý, tys pěkný,
já zlost, a tys oslavení:
já mrzký, tys počestný,
já pětka, tys zvítězení,
já bitva, tys můj věnec:¹⁴⁾
já práce, tys má odplata:
tys potejkání konec,
tys odplata drahá zlata.

Tys perla, kment,¹⁵⁾ hedvábí,
tys božská, hrozná velebnost,
ta k sobě všecko vábí,
neobsáhlost, neskončenost:

14) *věnec* tj. odměna vítěze – 15) *kment* jemné lněné plátno

já pak jáma, sklep, co jsem?
jsem potvora¹⁶⁾ nepravosti:
já kazichléb¹⁷⁾ jen, co jsem?
hra všelijaké marnosti.

Já nad peří létavé,
i nad vítr jsem marnější,
nad ty prášky mihavé
i nad prach jsem vrtkavější:
já jsem nadutá pěna,
v štěstí jsem nejvyškočnejší,
potom když je proměna,
v neštěstí nejzlobivější.

Já nad oteklé vředy,
i nad hnůj¹⁸⁾ jsem ohavnější:
všecken zapuchlý, bledý,
nad jed i mor ohyzdnější.
Já jsem samý pouhý vřed,
umrlčina zprachnivělá,
puch, hnůj, hnis, jizlivý jed
pro svrab oplzlého¹⁹⁾ těla.

Já jsem hříchův kaliště,²⁰⁾
samá a pouhá shnilota,
červ, pouhé smradlaviště,
neřest, nouze, bída, psota.
Mě rak²¹⁾ ohyzdný sžírá,
já jsem jednom nakažení,
v němž se hnis a hnůj sbírá,
smrti jisté předzvědění.

Já jsem zakrytou skrejší
hadův, jenž se ve mně plazí,
já, v němž jako v peleši,
rádi zlí duchové vězí:

16) *potvora* zrůda – 17) *kazichléb* darmojed – 18) *hnůj* hnis nebo také hniloba – 19) *oplz-
lého* znečištěného – 20) *kaliště* kaluž – 21) *rak* rakovina

já jsem pekla pochodně,
věčně vždy hořící svíce,
neskončeného ohně
pokrm, potrava a píce.

Já semotám motání
jako vichr se točící,
pracné pavoukův tkání,
tělo se rozpouštějící:
já mám se klást na máry,
živ jsem s neveselou duší,
pára, blesk i požáry,
opustí i tovaryši.²²⁾

Já vání a mráz ranní,
jenž se hned sluncem rozpálí,
já jsem červův snídání,
v rubáš mne brzy obalí,
já jsem sám červ ničemný,²³⁾
co zem přec někam odloží.
Bez zbraně, nah, mizerný,
já jsem jen smrti podnoží²⁴⁾.

Já jsem přivřená v těle
mrzkost se vši ohyzdností,
mé tělo bude vcele
zeměplazům za dědictví:
já jsem velmi laciný,
nedali by za mě halce,²⁵⁾
poněvadž jsem vzat z hlíny,
nedali by ani malce.²⁶⁾

Já nad slámu, květ, seno
jako pléva jsem laciný,
i nad žabí plemeno
špatnější, i nad luštiny:

22) *tovaryši* přátelé – 23) *ničemný* nicotný – 24) *podnoží* stolička pod nohy – 25) *halce*
halčí – 26) *malce* drobná mince

já pravdy stín zatmělý,
nejsem nětco, než nijakost,
já jsem šat, střep zetlelý,
mrcha, mrva, kůže a kost.

Moucha, červ, slabý proutek
aneb co je lehčejšího,
chlup nebo vlny chloupek
neb co můž být špatnějšiho:
slovem nic jsem, i míně,
neb poněvadž Bůh jest všecko,
já jsem jalové símě,
tráva, larva,²⁷⁾ sen a seno.

Ó Bože můj, ach co jsem?
zdali se mně jen nětco zdá,
že jsem? jsem-li? neb co jsem?
nevím, jsem-li, čili se zdá:
jsem, jsem, než od samého
jsem, Bože, jsem, než od tebe,
ne od sebe samého,
od tebe, jenžs stvořil nebe.

Nic nejsem, ani stínu
stín, ani nějaká barva,
nic nejsem pro mou vinu,
ňáké zdání, ňáká larva.²⁸⁾
Neb jestli mě tvářnosti
zbaví Bůh, tehdy znamená
ani stínu jakosti
ani nebude myšlení.

Jako bych nikdy nebyl,
všecko se o mně zavrhne,
na světě ničímž nebyl,
jako voda se zalehne.

27) larva žízala – 28) ňáká larva zde: nějaký přízrak

Zdání budou, než prázdná,
všecko umlkne, zaletí,
zmínka nebude žádná,
nebude ani paměti.

Kyž můj zrak můž viděti,
jak jest Bůh velký velice:
kyž mohu pověděti,
co jest to svatá Trojice,
jak plodná boží bytnost,
jaká moc božského ohně,
jaká otcovská plodnost,
jak Slovo²⁹⁾ plodí podivně!

Proto žádám, co jsi ty?
ach, kdo tebe mi ukáže?
ach Bože můj! co jsi ty?
z lásky se má duše táže:
cos ty, Bože nad bohy,
jak budu s tebou mluvití?
Důvod i původ mnohý,
všecken's z krásy, všecken z kvítí.

Slovo plodí usta tvá,
jedno sic³⁰⁾ Otec s svým Plodem,
není dvoje, než jsou dva
jakýms podivným způsobem.
Když se spolu³¹⁾ líbají,
oba květ lásky³²⁾ vzdychají,
zas když se objímají,
srdýčko lásky vzdávají.

Věčné tu potejkání,
mezi božskýmá vzdychání,

29) Slovo srov. Jan 1, 1: „Na počátku bylo Slovo, a Slovo bylo u Boha, a Bůh byl Slovo“
(Kristus byl vtělené Slovo, které přebývalo mezi lidmi) – 30) sic tak – 31) spolu tj. Otec
a Syn – 32) květ lásky tj. sv. Ducha (vychází z Otce a Syna cestou jejich vzájemné lásky)

to lásky milování
věčně trvá bez ustání.³³⁾
ta jest božská mrakota,³⁴⁾
to ta Otcova plodnost,
ta pramen, ta jistota.
ta Ducha svatého rovnost.

Což tehdy ty, co jsi ty?
V té nepřístupné mrakotě
sám ty sobě, co jsi ty,
vykládáš světle v čistotě:
tys slunce od samého
sebe, dálej nemůžeme,
tě Boha velikého
raděj prosme, chvalme, ctěme.

Troj jsi anebo trojí,
aneb tři jste v jednom božství,
tebe se všechno bojí,
tys horkost, světlost v světlosti:
třikrát's velká hlubina,
která není bez plnosti,
nejsi bez tvého Syna
ani nejsi v samotnosti.

S Otcem Syn také plodný,
plodnost jeho též v jistotě,
slunce jste jakés trojný,
než v jediné té mrakotě:
co jsi dále, ach, co jsi?
kde bydlíš? a co působíš?
ach medle³⁵⁾ prosím, kdo jsi?
co nastane, co hotovíš?

Činiš bez zaměstknání,
v práci bez zaneprázdnění,

33) bez ustání bez únavy – 34) mrakota tma – 35) medle tedy

starost v odpočívání,
neoddycháš v uprázdnění:
vše vážíš, nic netížíš,
co činiš, to uvažuješ,
když váží, se nenížíš,
vážen všechno převažuješ.

Všem svítíš, nejša vidán,
v mrakotě jsi znamenitý,³⁶⁾
když hejbáš, nejsi hejbán,
hneš světem nemohovitý.³⁷⁾
Oděv tvůj nemá šaty,
živ jsi, než bez vyživení,
bez ouroku bohatý,
cítíš, než ne bez cítění.

Za prvního tě máme
od tebe, co od počátku,
co vidíme, co známe,
ty nepočítáš začátku:
cesta's, než ne na poli,
stezník, bez šlapějí sice,³⁸⁾
hora, než bez oudolí,
věž bez špice, makovice.

Ty jsi koule tříhranná
a bezedna okrouhlostí,
ty jsi okrouhlost trojná,
tys bezedna hlubokostí:
spravedliv bez pravidla,
přímý bez šňůry, námětky,³⁹⁾
sličný, než bez líčidla,
věčný přese všechny věky.

Krásný's, ale bez vrásky,
tys nad radost veselejší,

36) znamenitý patrný – 37) nemohovitý nehybný – 38) sice však – 39) námětka přístroj
k určování vodorovné polohy

všecky přemáháš lásky,
nad čistotu jsi čistější,
živ jsa, starým nebýváš,
časové nezalítají,
žádné měny⁴⁰⁾ nemíváš,
léta ti nezapadají.

Z tebe jde všechna pravda,
není tu nedokonalost,
s tebou vše býti žádá,
nebs všech věcí dokonalost:
zem jsi, než tě nevoří,
jsi voda, a nejsi vlhký,
moře's, v němž se nebouří,
ty jsi Bůh bez míry velký.

Plamen jsi, než bez dejmu,
povětrí's, než se neklátíš,
moři jsi velikému
bez břehu roveň, vše tratíš:⁴¹⁾
oudolé jsi bez hory,
slunce jsi, než bez východu,
potok, než nejdeš z hory,
světlo jsi, než bez západu.

Růže jsi, než bez trní,
studně, nemaje začátku,
konec poslední, první,
jakož bylo od počátku:
láska bez pečování,
víno čistotné bez kvasu,
pres⁴²⁾ jsi bez presování,
kníha, než bez slov, bez hlasu.

Háj jsi bez zastínění,
zlato ryzí bez ouhony,

40) měny změny – 41) tratíš ztrácíš – 42) pres lis

krása jsi bez líčení,
trůn slavný, než bez zápony:⁴³⁾
nebe jsi, než bez noci,
moře jsi bez vlnobití,
zdraví jsi bez nemoci,
smích jsi, nemůžeš kvíliti.

Zahrada jsi bez křoví,
ovotce jsi bez luštiny,
sklad, než kdo o něm ví?
Propast's veliké hlubiny.
V té se topím propasti,
v tomto se světle zatmívám,
v té mé rozmilé vlasti
všecken pohřížený bývám.

Co jest Bůh můj? se táži.
Všecko se zde mate, plete,
kolem se tu obchází,
brzy se rozum zaplete:
vždy žádám, ale nikdy
nemohu Boha smyslití,
cos přidávám, než nikdy
nemohu při něm skončiti.

Jakás mně přichází noc,
když sobě to tak zpytuji,
jak jest velká boží moc;
rozumem nevystačuji:
chřadnu, když tak oplývám,⁴⁴⁾
vždy chci dále pochopiti,
rád jsem, když se tak smejevám,
v božství chci se potopiti.

Bože! co na ulici
vně hledám, co jsi, zpytuji?⁴⁵⁾

43) bez zápony bez opony, baldachýnu – 44) oplývám plynu pryč – 45) zpytuji zkoumám

V tobě a v tvé pravici
všecko dobré obsahuji:
proč si hledám libosti
světa ve vší okrouhlosti?
proč si hledám sladkosti
v samé a pouhé hořkosti?

Tys medovitá dílně,
sladkosti ten nejlepší stred,⁴⁶⁾
ježž včela dělá pilně,
nejvýbornější plasti med:
tys zahrad kratochvíle,
útěcha, květ, ráj, zelenost,
místo přeroztomilé,
rozkoš, chládek a veselost.

Proč hledám jasnost, světlost
z slunce anebo z měsíce,
proč hledám líbost, milost
v žluči, v pelýnku na louce,
víno a jiné košty,⁴⁷⁾
jídla, pokrmy, nástroje,
proč jiné marné trošty,⁴⁸⁾
přespolní, cizí nápoje?

Chci-li mléko, smetanu
neb kruhy cukrkandrové,
u tebe vše dostanu,
cukrové, koriandrové:
nač balsám, nač z ryb barva
nebo roucho šarlatové,
nač kment,⁴⁹⁾ předito z červa,⁵⁰⁾
roucho tkané i kmentové?

Láska má nové šaty,
jest to nejlepší odění,

46) *stred* čistý med bez voštin – 47) *košty* lahůdky – 48) *trošty* potěchy – 49) *kment* jemné lněné plátno – 50) *předito z červa* hedvábí

oděv lásky bohatý,
nepotřeba jiné jmění.
Láska nejlepší barvy,
nejvonnější libá vůně,
netřeba jiné larvy,⁵¹⁾
po ní nižádný nestůně.

Láska boží nejkrasší,
láska boží nejsličnější,
láska boží nejdražší,
láska nejušlechtlejší:
přec láska nezřízená,
přec láska toho slepého,
nestydatá, zmařená,
jiného já mám milého.

Chci-li míti líbání,
Bůh jest nejlepší líbání:
chci-li mít objímání,
v Bohu bývá bez stejskání:
ty mne, ó Bože, sýtíš
nejčistějším milováním,
mé srdce sám nasýtíš
libým tvých ust obcováním.

Ty nebeskou sladkostí
sýtíš, ale bez sytosti:
kdo tě zná, nemá dosti,
lační vždy víc bez tesknosti:
hledám-li čest, ouřady,
milosti, mnohé nadání⁵²⁾
i jiné k těm důklady,⁵³⁾
rozkoše neb hodování,

kde se můj Bůh nachází,
tam jest ten nejlepší statek,

51) *larvy* škrabošky – 52) *nadání* věnované jmění – 53) *důklady* přídavky

kdo až k Bohu přichází,
tam nebude nedostatek.
Radosti stanoviště,
slávy jsi největší palác,
zboží⁵⁴⁾ mé, outočiště,
svobody ten nejširší plac.

374
KNIHA
TEXTŮ
1

Proč hledám naušnice,
proč perly, drahé zápony,⁵⁵⁾
proč krajky, drahé špice?
nejdou, nejsou bez ouhony:
proč aby se vše lesklo
drahým na hlavě kamením,
čelo bylo jako sklo
tím líbezným omámením?

Perly, drahé kamení,
jenž se stkvějí svou sličností,
i jiná všecka jmění
nic nejsou k boží milosti:
Bůh perla, drahý kámen,
průběř,⁵⁶⁾ erb diamantový,
lásky hořící plamen,
vše přemáhá, rudy, kovy.

Tou se perlou pečeti,
láska se tím tiskne, kuje,
božskou divnou pečeti,
všeckno dobré obsahuje.
V té, Bože, troj jednomu
jest bytnosti oučastenství,
třem sláva, čest jednomu,
v třech se jen jedno božství stkví.

Věno téhož spojení
jest jednota, než v trojnosti,

než třech jedno spolčení,
jest spojení, než v bytnosti:⁵⁷⁾
nejvíce sobě váží
v jednotě spolčení svazku,
tam se spojením váží
skrz věčnou nestíhlou lásku.

To já tak myslím sice
jako červíček nejmenší,
ach, cos, svatá Trojice,
ty máš vědomost nejlepší.
V tomto když sjednocení
trojí rozjímám Osobu,
mně bývá rozloučení
těla s duší: jdu do hrobu.

Když si myslím o Bohu,
všecken se mi rozum trátí,
ach, dále víc nemohu,
všecko se míhá a krátí,
o tom nestíhlém moři:
ó ty bezedná propasti,
před nímž se všecko koří,
nemůžem nijakž obstáti.

Aristoteles stoku⁵⁸⁾
nemohše v moři seznati,
coť já o tom potoku
mohu v Bohu vyzkoumati?
Nelze-li pochopiti
tu mořskou sem tam zátoku,⁵⁹⁾
musí mne pochopiti⁶⁰⁾
sama, bude na poskoku.⁶¹⁾

375
FRIDRICH
BRIDEL

54) zboží majetek - 55) zápony zde: spony - 56) průběř zkoušeč jakosti drahých kovů

57) v bytnosti v podstatě - 58) stoku proudu - 59) tu... zátoku smysl asi: to bezbřehé moře (tu na všechny strany se rozkládající mořskou zátoku) - 60) pochopiti zde: pojmut, pohlit - 61) na poskoku pohotově

Když si myslím o Bohu,
což mám dělat, musím díti:
Ach, Bože, víc nemohu,
rač mě v sobě potopiti!
Čím dál o něm rozjímám,
všecken se zouplna točím.
Kam půjdu, Bože, jinám?
Do tvé velebnosti vskočím.

Tak, tak, jak nejvíc mohu,
červíček na zemi, vzdychám
o všeckomocném Bohu,
k němužto rychle pospíchám.
Já, ten nejmenší cvrček,
k nohám trůnu jeho padám,
zeměplazí červíček,
cosi v temnostech předkládám!

Bohumír Hynek Bilovský (1659–1725)

ROUCHO SVADEBNÍ

Kázání o svatebním rouchu na slova Matoušova evangelia: „Příteli, kterak jsi sem přišel, nemaje roucha svatebního“ (22, 12), vyšlo tiskem v souboru *Cantator cygnus (Hlas duchovní labuť, 1720)*. Otiskujeme první z pěti částí, do nichž je rozvrženo; vypouštíme úvod, v němž Bilovský na základě hojných citátů z latinských církevních spisovatelů rozebírá otázku, zda „v nebi šaty mítí budou vyvolení boží“, a předkládá téma, o němž bude mluvit: „duchovní šaty“ na svatbě křesťana s Kristem, která se uskutečňuje zpovědí a přijímáním. Latinské citáty, jimiž je kázání vyzdobeno, autor hned volně překládá.

I

Tomáš Morus,¹⁾ horlivý katolík a moudrý Engličan, království toho nejvyšší kanclíř, pro víru katolickou nevinně do žaláře daný, nevinně trápený, nevinně usmrčený, každou neděli a svátek čistotnější oděv a šaty dražší v tom zavřeném a tmavém vězení na sebe brával. Tázaný proč, poněvadž by jej v té pokoutní šatlavě žádný neviděl, pěkně odpověděl: „Dělal jsem to prvé ke cti a slávě boží v sváteční dni a do kostela čistotnějším rouchem jsem se obyčejně přišlechtíval, proč bych to v žaláři opustil, kdežto, ačkoliv nemám pod způsobou chleba přítomného Krista, mám přítomného Boha, kterého ve svátek i šatstvem ozdobnějším ctíti sluší?“

Tak ten veliký muž mluvil, tak dělal; a tak dělali předkové naši a dělají až posavád nejenom vyšší a prostřední stavové, ale i sprostí sedláčkové i chudí žebráčkové, kteří aspoň o bílou vnitřní oblečku ve svátek se starají. Z té příčiny, jestliže co mně se na obecném lidu může líbiti, tehdy se mně náramně líbí to: když jak malé tak veliké, jak mladé tak staré, jak ženy tak muže, jak

1) *Tomáš Morus* anglický humanista, právník, diplomat, státník (1478–1535); uvězněn a pak popraven proto, že nesouhlasil se sňatkem Jindřicha VIII. s Annou Boleynovou